

પાલ્લી જિનમંદિર પાઠશાળા

સત્યાચાર્યજી વૃજા સુવ્રજાબેન ત્રી સુવ્રજાબેન

સુવ્રજાબેન ૧૦૦૮ ત્રી સત્યાચાર્યજી દેવેશ્વર મિસ્ત્રી

સત્યાચાર્યજી વૃજા સુવ્રજાબેન ત્રી સુવ્રજાબેન

શ્રી સીમંધરસ્વામી દિગંબર જિનમંદિર

PARLA PATHSHALA FOR KIDS.

PART 2

- MANGLACHARAN (मंगलाचरण)
- PATH :1 DRAVYA (द्रव्य)
- PATH :2 PAAP (पाप)
- PATH :3 KASHAY (कषाय)
- PATH :4 GATI (गति)

CHILD NAME : -

卐 षुडुडुडु डुडुडु 卐

षुडुडु डुडुडु सुवुडु तुरलकलणवतुडुडु अरलडुडुडुडुडुडुडु,
षुडुडु डुडुडु सुवुडु तुरलकलणवतुडुडु सुलदुडुडुडुडुडुडु,
षुडुडु डुडुडु सुवुडु तुरलकलणवतुडुडु आधरलरलडुडुडुडुडुडु,
षुडुडु डुडुडु सुवुडु तुरलकलणवतुडुडु उवकुकलडुडुडुडुडुडुडु,
षुडुडु डुडुडु सुवुडु तुरलकलणवतुडुडु सुलडुडुडुडुडुडुडु.

卐

૧. દ્રવ્ય

પ્રશ્ન-1 : વિશ્વ કોને કહે છે?

ઉત્તર : છ દ્રવ્યના સમૂહને વિશ્વ કહે છે.

પ્રશ્ન-2 : વિશ્વ કોણે બનાવ્યું?

ઉત્તર : વિશ્વ સ્વનિર્મિત છે, કોઈએ બનાવ્યું નથી.

પ્રશ્ન-3 : દ્રવ્ય કેટલા પ્રકારના છે?

ઉત્તર : છ.

પ્રશ્ન-4 : છ દ્રવ્યના નામ શું છે?

ઉત્તર : જીવ, પુદ્ગલ, ધર્મ, અધર્મ, આકાશ અને કાળ.

પ્રશ્ન-5 : દ્રવ્ય કોને કહેવાય?

ઉત્તર : ગુણોના સમૂહને દ્રવ્ય કહેવાય.

પ્રશ્ન-6 : ગુણ કોને કહેવાય?

ઉત્તર : જે દ્રવ્યના સર્વ ભાગમાં અને સર્વ અવસ્થામાં રહે તેને ગુણ કહેવાય છે.

પ્રશ્ન-7 : પ્રત્યેક દ્રવ્યની સંખ્યા કેટલી છે?

ઉત્તર : જીવ – અનંત, અધર્મ – એક,
પુદ્ગલ – અનંતાનંત, આકાશ – એક
ધર્મ – એક, કાળ – અસંખ્યાત.

પ્રશ્ન-8 : વિશ્વના થવાવાળા કાર્યોનો કર્તા કોણ છે?

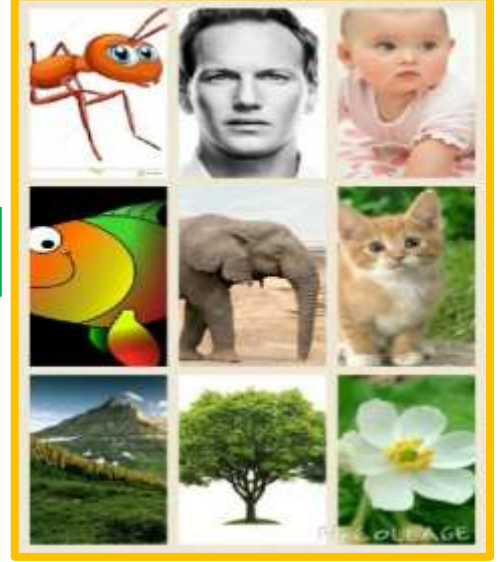
ઉત્તર : પ્રત્યેક દ્રવ્ય પોતપોતાના કાર્યોનો કર્તા છે. કોઈપણ દ્રવ્ય બીજા દ્રવ્યનો કર્તા નથી.

(1) જીવદ્રવ્ય - (A) જ્ઞાનાનંદ સ્વભાવી,અનાદિ-અનંત ટકનાર ભગવાન આત્માને જીવદ્રવ્ય કહેવાય છે.

(B) જે જાણે-દેખે છે અને સુખ-દુઃખનો અનુભવ કરે છે તેને જીવદ્રવ્ય કહેવાય છે.

જીવ

જીવના બે પ્રકાર છે. સંસારી અને સિદ્ધ

(2) પુદ્ગલ - પુદ્=મળવું.

ગલ=છૂટા પડવું.

જે દ્રવ્યમાં સ્પર્શ, રસ, ગંધ, વર્ણ આદિ અનંત ગુણો હોય તેને પુદ્ગલ દ્રવ્ય કહેવાય છે.

પુદ્ગલના પ્રકાર

પરમાણુ.

સ્કંધ.

પુદ્ગલ

(3) ધર્માસ્તિકાય – સ્વયં ગતિ કરતા જીવ અને પુદ્ગલને ગમન

કરવામાં જે નિમિત્ત થાય એને ધર્મદ્રવ્ય કહેવાય છે.
જેમ કે ગતિ કરતી માછલીને પાણી.

ધર્મ

(4) અધર્માસ્તિકાય – સ્વયં ગતિપૂર્વક સ્થિતિરૂપ પરિણમન કરવાવાળા

જીવ અને પુદ્ગલને સ્થિર થવામાં જે નિમિત્ત થાય
એને અધર્મદ્રવ્ય કહેવાય છે.

જેમ કે પ્રવાસપૂર્વક આરામ કરતા મુસાફરને ઝાડનો
છાંયો.

(5) આકાશદ્રવ્ય - જે જીવાદિ બધા જ દ્રવ્યને રહેવામાં નિમિત્ત છે એને આકાશદ્રવ્ય કહે છે.

ક્ષેત્ર અપેક્ષાએ આકાશના બે પ્રકાર છે.

લોકાકાશ. ← → અલોકાકાશ.

આકાશ

(6) કાળદ્રવ્ય - જે જીવાદિ બધા જ દ્રવ્યના પરિણમનમાં નિમિત્ત છે એને કાળદ્રવ્ય કહે છે.

કાળના પ્રકાર

નિશ્ચયકાળ.

કાલાણુ

વ્યવહારકાળ.

સેકન્ડ, મિનિટ, કલાક વિ.

કાળ

❖ છ દ્રવ્યનું સ્વરૂપ સમજવાથી શું લાભ થાય છે ?

- (1) પ્રત્યેક દ્રવ્ય અનંત ગુણોનો સમૂહ હોવાના કારણે અનંત શક્તિશાળી છે. આ સમજતા દીનતા, હીનતા, પામરતા આદિ ભાવો નષ્ટ થઈ જાય છે.
- 2) બધા જ દ્રવ્ય પોતપોતાના સ્વભાવથી પરિપૂર્ણ છે કોઈ નાનું મોટું નથી. તેથી કોઈને પણ જોઈને ઊંચ-નીચ, હીન-અધિક, તુચ્છ, તિરસ્કાર, ધમંડ આદિના ભાવ થતા નથી, પરંતુ જીવન સહજ સમતામય થઈ જાય છે.
- (3) દ્રવ્યમાં કોઈ અવગુણ નથી. તે અનંત ગુણોથી ભરેલો હોવાના કારણે તેનો સ્વીકાર થતાં પર્યાયમાં અવગુણોનો નાશ થઈ જાય છે અને સુખ-શાંતિ-આનંદમય દશા પ્રગટ થાય છે.
- (4) આપણે અનંતગુણોનો સમૂહ એવા જીવદ્રવ્ય છીએ. આપણામાં ભરેલી શક્તિને પર્યાયમાં પ્રગટ કરવામાં કોઈ પરદ્રવ્ય કે કર્મનો ઉદય બાધક નથી. આપણા પુરુષાર્થની જ ખામી છે- આમ જાણતા સાચી રુચિ અને પુરુષાર્થ જાગૃત થાય છે.

આ પ્રમાણે દ્રવ્યના સ્વરૂપને સમજી, “હું પોતે જીવદ્રવ્ય છું અનંતગુણોથી ભરેલો છું, મારામાં ભગવાન બનવાની શક્તિ છે” એમ પોતાની ઓળખાણ થતા જીવ પર્યાયમાં ભગવાન બને છે.

છ દ્રવ્ય નું સ્વરૂપ સમજાવતો ચાર્ટ

<u>દ્રવ્ય</u>	<u>ચેતન/</u> <u>જડ</u>	<u>સંખ્યા</u>	<u>ક્ષેત્ર</u>	<u>કાળ</u>	<u>ભાવ(ગુણ)</u>
જીવ	ચેતન	અનંત	લોકાકાશપ્રમાણ અસંખ્યાત પ્રદેશી	અનાદિ- અનંત	જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, સુખ આદિ
પુદ્ગલ	જડ	અનંતાનંત	એક, અનેક, અસંખ્યાત, અનંત પ્રદેશી	અનાદિ- અનંત	સ્પર્શ, રસ, ગંધ, વર્ણ આદિ
ધર્મ	જડ	એક	લોકાકાશપ્રમાણ અસંખ્યાત પ્રદેશી	અનાદિ- અનંત	ગતિહેતુત્વ
અધર્મ	જડ	એક	લોકાકાશપ્રમાણ અસંખ્યાત પ્રદેશી	અનાદિ- અનંત	સ્થિતિહેતુત્વ
આકાશ	જડ	એક	અનંત પ્રદેશી	અનાદિ- અનંત	અવગાહનહેતુત્વ
કાળ	જડ	અસંખ્યાત	એક પ્રદેશી	અનાદિ- અનંત	પરિણામનહેતુત્વ

卐 卐 卐 卐 卐

૨.પાપ

- 1 પાપ કોને કહેવાય?
- જીવને કુમાર્ગ પર લઈ જનાર,
- જીવનું પતન કરનાર,
- દુઃખના કારણભૂત ખરાબ કાર્યને પાપ કહેવાય.

મિથ્યાત્વ + કષાય ખરાબ કામ હોવાના કારણે પાપ છે.

પાપ ના પ્રકાર

હિંસા

જૂઠ

ચોરી

કુશીલ

પરિગ્રહ

હિંસાનું સ્વરૂપ અને ભેદ :-

ભાવહિંસા: પોતાના આત્મામાં મોહ-રાગાદિ વિકારી ભાવોની ઉત્પત્તિ થવી તેનું નામ ભાવહિંસા છે.

દ્રવ્યહિંસા : કોઈ જીવને મારવો, સતાવવો, ચિઠાવવો, કષ્ટ દેવું, દિલ દુઃભાવવું અથવા ઘાત કરવો વગેરે દ્રવ્યહિંસા છે.

જૂઠનું સ્વરૂપ અને ભેદ :-

ભાવજૂઠ :- વસ્તુનું સત્યસ્વરૂપ ન સમજતા, ન ઓળખતા એના સંબંધમાં અસત્ય કહેવાના ભાવ ઉત્પન્ન થાય છે તેને ભાવજૂઠ નામક પાપ કહેવાય છે.

દ્રવ્યજૂઠ :- કોઈપણ પદાર્થના સંબંધમાં એના યથાર્થ સ્વરૂપને સમજ્યા વગર અસત્ય કહી દેવું એનું નામ દ્રવ્યજૂઠ નામક પાપ કહેવાય છે.

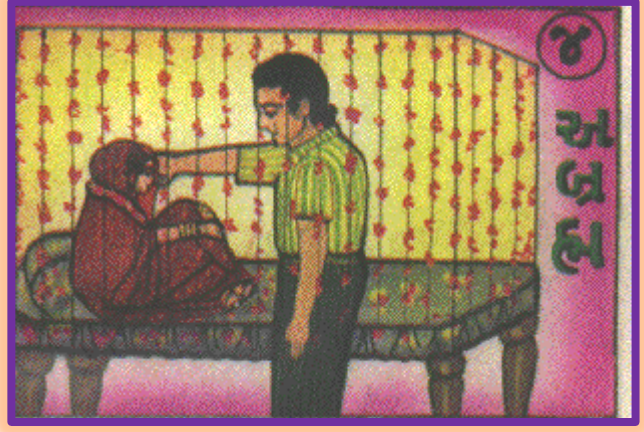
ચોરીનું સ્વરૂપ અને ભેદ :-

ભાવચોરી :- પરવસ્તુને ગ્રહણ કરવાનો ભાવ તે ભાવચોરી છે. આવો ભાવ ઉત્પન્ન થતાં પરિસ્થિતિવશ વસ્તુગ્રહણ ન થઈ શકે તોપણ ચોરીનું પાપ લાગે છે.

દ્રવ્યચોરી :- કોઈની પડી ગયેલી, ભૂલી ગયેલી વસ્તુને એની આજ્ઞા વગર સ્વયં ઉપાડી લેવી, બીજાને ઉપાડવા માટે કહેવું યા ઉપાડીને બીજાને આપવું એનું નામ દ્રવ્યચોરી છે.

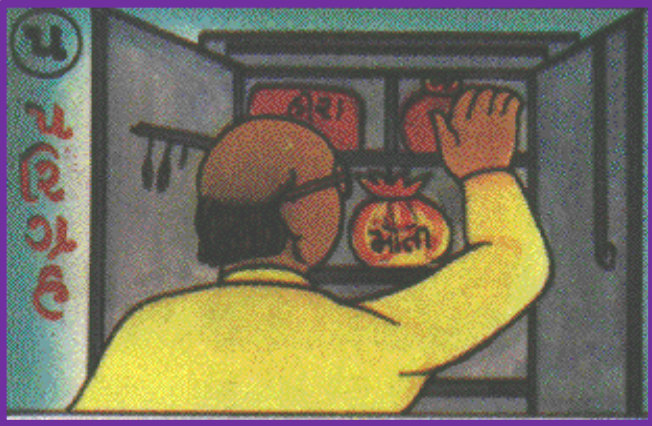
કુશીલનું સ્વરૂપ અને ભેદ :-

ભાવકુશીલ : પોતાના સ્વભાવથી ભ્રષ્ટ થઈ પરપદાર્થને ભોગવવાનો ભાવ ઉત્પન્ન થવો તેનું નામ જ ભાવકુશીલ છે.

દ્રવ્યકુશીલ : પતિ કે પત્ની જ્યારે વિવાહિત પત્ની કે પતિને છોડી અન્ય બહેન, દીકરી અથવા પિતા, ભાઈ અને દીકરાને ખરાબ નજરથી જોવે અથવા કુચેષ્ટાઓ કરે તેનું નામ દ્રવ્યકુશીલ છે.

પરિગ્રહ નું સ્વરૂપ અને ભેદ :-

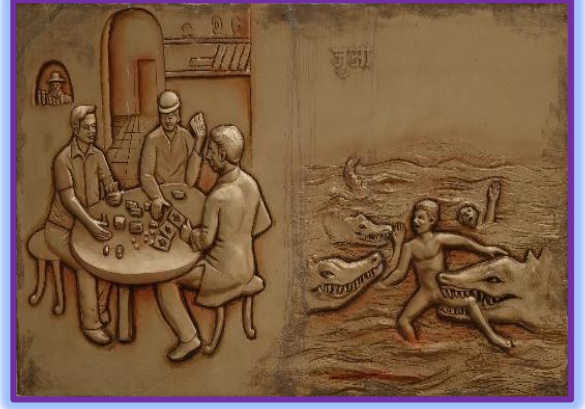
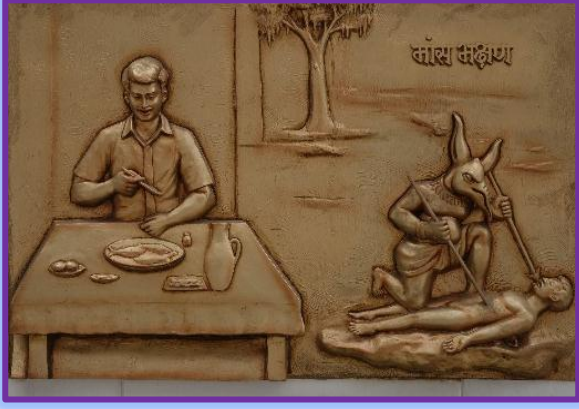
પરિગ્રહ = પરિ+ગ્રહ

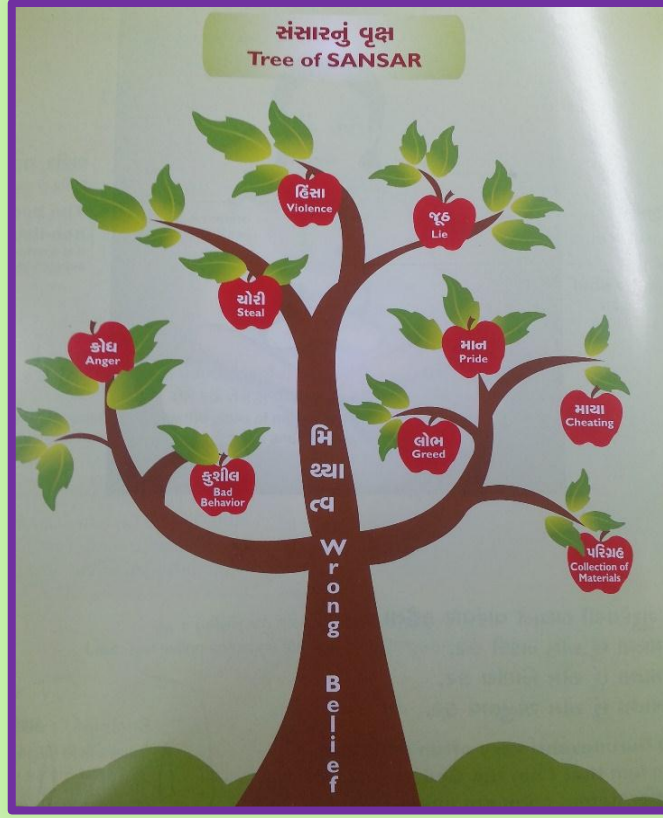
ગ્રહ = ગ્રહણ કરવું, સંગ્રહ કરવું.

દ્રવ્યપરિગ્રહ : ક્ષેત્ર, મકાન, ધન, ધાન્ય, રૂપું, સોનું, દાસ, દાસી, વસ્ત્ર, વાસણ આદિને ભેગા કરવા તેનું નામ દ્રવ્યપરિગ્રહ છે.

ભાવપરિગ્રહ : પરપદાર્થ સંબંધી રાગભાવ, મૂર્છા, મમત્વ પરિણામ; તેને પોતાના માનવા આદિ ભાવો તે ભાવપરિગ્રહ છે.

બાળકો !, આપણે માંસભક્ષણ, જુગાર,
પરસ્ત્રીગમન, ચોરી, શિકાર, મદ્યપાન આદિ વ્યસન-ખરાબ
કામોથી હંમેશા દૂર રહેવું જોઈએ.

Conclusion :- (તાત્પર્ય)

વસ્તુના યથાર્થ સ્વરૂપને સમજીને મિથ્યાત્વ અને કષાયભાવોનો નાશ કરી, પોતાના જ્ઞાનાનંદ સ્વભાવી ભગવાન આત્માના શ્રદ્ધા, જ્ઞાન અને અનુભૂતિ પ્રગટ કરવાથી સમસ્ત પાપભાવનો અભાવ થઈ જાય છે અને પોતે ભગવાન બની જાય છે.

3. કષાય

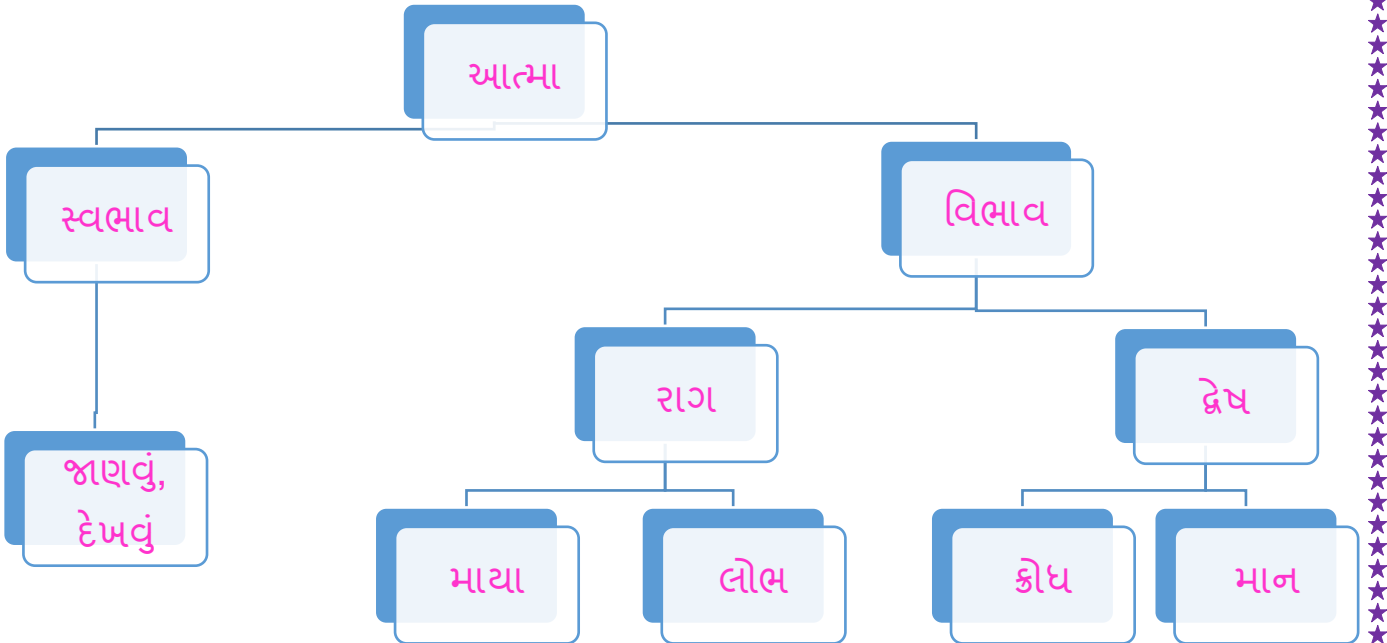
Q 1. કષાય કોને કહેવાય ?

A 1. જે આત્માને કસે, દુઃખી કરે તેને કષાય કહે છે.

જેના કારણે સંસારની પ્રાપ્તિ થાય છે એવા મોહ-રાગ-દ્વેષરૂપ વિકારી વિભાવભાવને કષાય કહેવાય છે.

Q 2. કષાયને વિભાવભાવ કેમ કહેવાય છે ?

A 2. આત્મા જ્ઞાન-આનંદમય છે. તેનું કાર્ય જાણવું-દેખવું છે. ક્રોધાદિ કરવા તે આત્માનું કાર્ય નથી. મિથ્યાત્વ + રાગાદિ કષાયો જ્ઞાનાનંદસ્વભાવથી વિપરીત હોવાના કારણે તેમને વિભાવ કહેવાય છે.

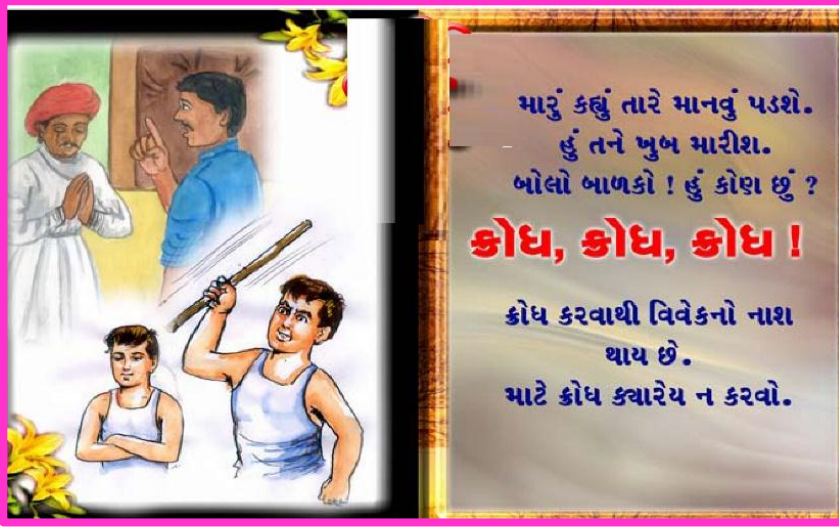
Q 3. કષાયના પ્રકાર કેટલાં છે?

A 3. કષાયના પ્રકાર ચાર છે.

1. ક્રોધ,
2. માન,
3. માયા,
4. લોભ.

Q 4. ક્રોધ કોને કહેવાય છે ?

A 4. ચીઠાવવું, ગુસ્સો કરવો, ખેદખિન્નતા કરવી તેનું નામ ક્રોધ છે.

Q 5. ક્રોધ કેમ ઉત્પન્ન થાય છે ?

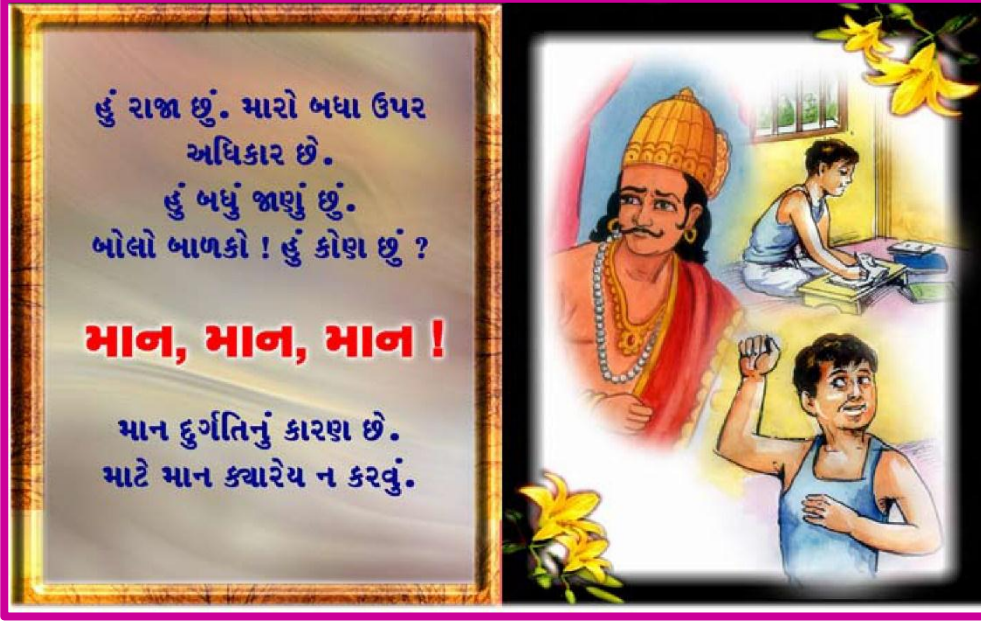
A 5. જ્યારે આપણે એમ માનીએ કે કોઈ બીજાએ મારું ખરાબ કર્યું, મારી નિષ્ફળતા, નુકશાનનું કારણ કોઈ બીજું છે ત્યારે આપણી અંદર કોઈ બીજા ઉપર ક્રોધ કષાયની ઉત્પત્તિ થાય છે.

Q 6. ક્રોધને નાશ કરવાનો ઉપાય શું છે?

A 6. તત્ત્વજ્ઞાનના બળ વડે જ્યારે કોઈ પદાર્થ ઇષ્ટ-અનિષ્ટ લાગે જ નહીં ત્યારે ક્રોધ ઉત્પન્ન થતો નથી. તેથી ક્રોધ દૂર કરવા માટે તત્ત્વજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવાનો પુરુષાર્થ કરવો જોઈએ.

Q 7. માન કોને કહેવાય છે?

A 7. ઘમંડ કરવો, ગર્વ કરવો, બીજાને પોતાથી નાના માનવા, દીન-હીનતાનો ભાવ થવો ઇત્યાદિ પરથી પોતાનું મૂલ્યાંકન કરવારૂપ પરિણામ તેને માનકષાય કહેવાય છે.

Q 8. માનની ઉત્પત્તિનું કારણ શું છે?

A 8. જ્યારે આપણે એવું માનીએ કે શરીર, ઘર કે સંપત્તિ આદિ જગતના પરપદાર્થ મારા છે અને હું એનો સ્વામી છું ત્યારે તે સંબંધી માનકષાયની ઉત્પત્તિ થાય છે.

Q 9. માનના નાશનો ઉપાય શું છે?

A 9. તત્વજ્ઞાનના અભ્યાસથી જ્યારે પદાર્થોની સાચી જાણકારી થાય - જ્ઞાન થાય કે શરીર આદિ કોઈપણ પદાર્થ ક્યારેય મારા થયા નથી, તેઓ કાયમ રહેવાવાળા નથી ત્યારે તે સંબંધી માનકષાય ઉત્પન્ન નહીં થાય

Q 10. માયા કોને કહેવાય છે ?

A 10. માયાચાર, છળકપટ, ઠગવું વગેરે માયાકષાય છે. આવા જીવોની પ્રવૃત્તિ ક્યારે પણ એક જેવી હોતી નથી. મનમાં કાંઈક, વચનમાં કાંઈક અને કાયામાં કાંઈક ચાલતું હોય છે.

Q 11. માયાકષાયની ઉત્પત્તિનું કારણ શું છે ?

A 11. જ્યારે આપણે એવું વિચારીએ કે છલ-કપટ કરવાથી જ કાર્યની સિદ્ધિ થશે, એના વગર સફળતા નહીં મળે ત્યારે માયાકષાયની ઉત્પત્તિ થાય છે.

Q 12. માયા કષાયના અભાવનો ઉપાય શું છે ?

Q 12. તત્વજ્ઞાનના અભ્યાસ વડે એ નિર્ણય કરીએ કે જે લૌકિક કાર્યની સિદ્ધિ કરવી છે તે આપણા પૂર્વના પુણ્યના ઉદયથી જ થશે, છળ-કપટ કરવાથી તો માત્ર પાપબંધ થશે અને એ પાપબંધનું ફળ જીવે સ્વયં જ ભોગવવું પડશે ત્યારે માયાકષાયનો અભાવ થશે.

Q 13. લોભ કોને કહેવાય?

A 13. આસક્તિ, યાહ, મૂર્છા, ઇચ્છા, લાલસા, અનુરાગ, સંગ્રહ કરવાનો ભાવ, પ્રેમ, પ્રીતિ તેને લોભકષાય કહેવાય છે.

Q 14. લોભકષાયની ઉત્પત્તિનું કારણ શું છે ?

A 14. આપણે પોતાના આત્મવૈભવમાં સંતુષ્ટ ન થતાં, પર તરફનું આકર્ષણ કરીએ છીએ એ જ લોભકષાયની ઉત્પત્તિનું કારણ છે.

Q 15. લોભકષાયના નાશનો ઉપાય શું છે ?

A 15. તત્ત્વજ્ઞાનના અભ્યાસ વડે જ્યારે આપણે પોતાના નિજ વૈભવમાં સંતુષ્ટ થઈ જશું ત્યારે કોઈપણ પરવસ્તુની આકાંક્ષા નહીં રહે અને તે જ લોભકષાયને જીતવાનો ઉપાય છે.

Q 16. કષાયના અભાવનો એકમાત્ર ઉપાય શું છે?

A 16. પર પદાર્થનું એકત્વ તોડી જ્યારે જીવ પોતાની શ્રદ્ધા કરે છે ત્યારે જગતના કોઈ પર પદાર્થ ઈષ્ટ-અનિષ્ટ ભાસતા નથી અને તેથી કષાય ભાવની ઉત્પત્તિ થતી નથી.

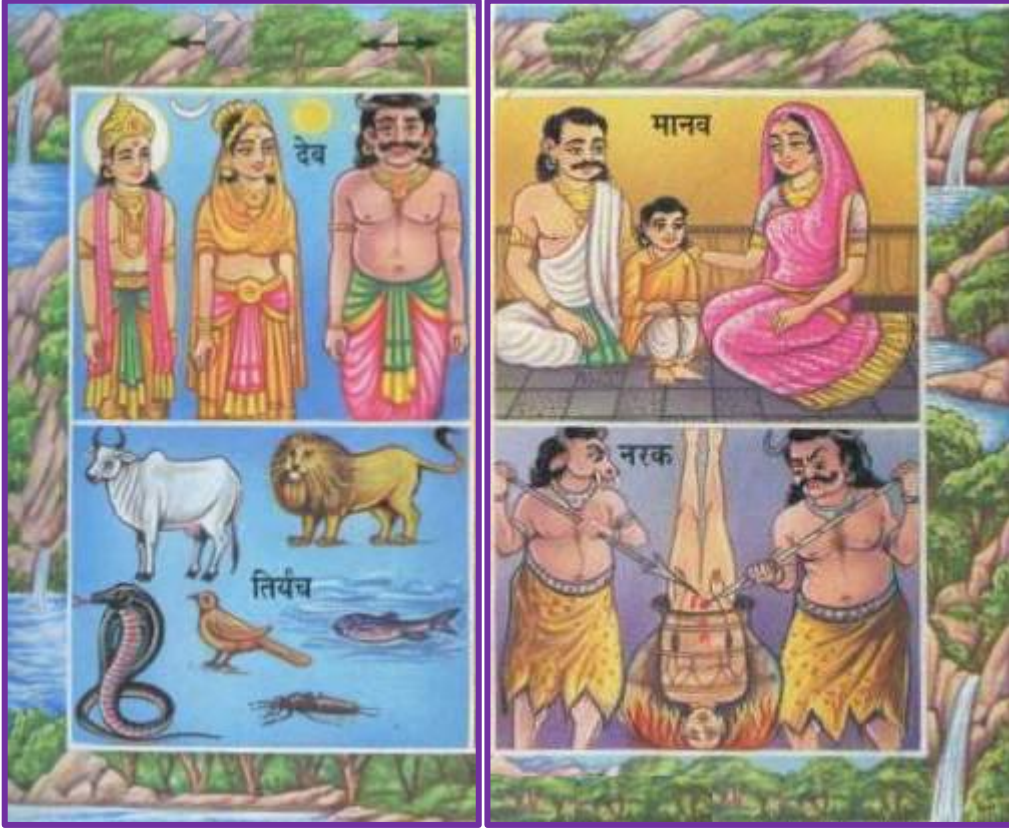
卐 卐 卐 卐 卐

4 - ગતિ

પ્રશ્ન : ગતિ કોને કહેવાય ?

ઉત્તર : જીવની અવસ્થા વિશેષને (Special state) ગતિ કહેવાય છે.

ચાર ગતિ

❖ ગતિ ચાર પ્રકારની છે.

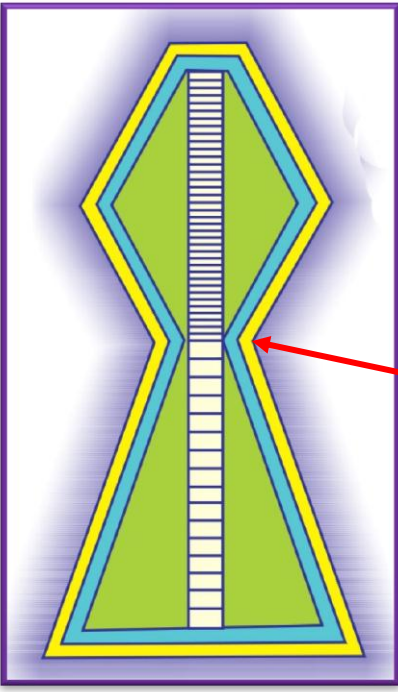
1. મનુષ્યગતિ 2. દેવગતિ 3. નરકગતિ 4. તિર્યચગતિ

A. મનુષ્યગતિ

1. જ્યારે આ જીવ ક્યાંકથી મરીને મનુષ્ય-આયુ, મનુષ્યગતિ આદિના ઉદયથી જન્મ લે છે, ત્યારે તેને મનુષ્ય કહેવાય છે.

ત્રણ લોકમાં વચ્ચે મધ્યલોક છે.એના અઠી (2.5) દ્વીપમાં મનુષ્યગતિના જીવો રહે છે.

અઠી દ્વીપ. (મધ્યલોક)

1. જીવ મનુષ્યગતિ કેમ પ્રાપ્ત કરે છે?

(A) અલ્પ આરંભ (અલ્પ કષાય)

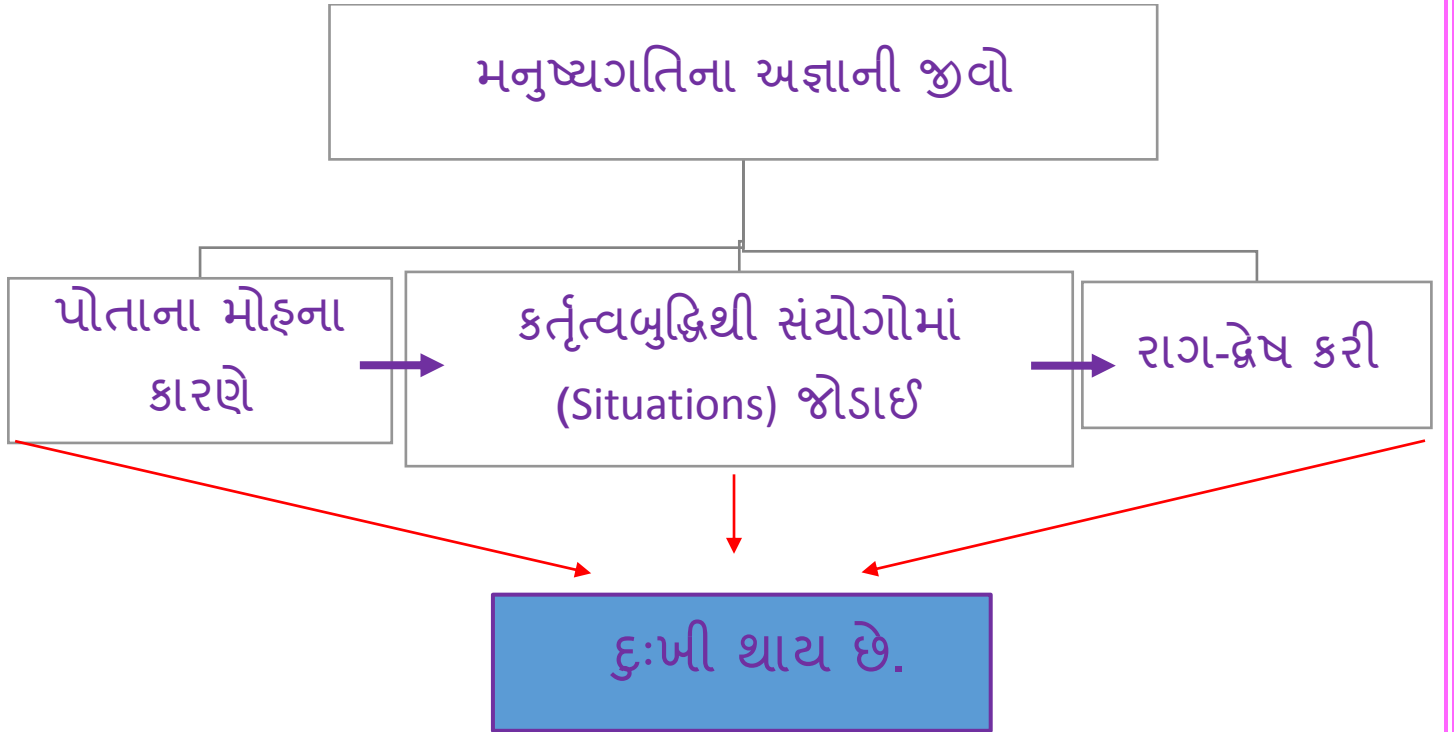
(B) અલ્પ પરિગ્રહ—(જરૂરિયાત જેટલી જ વસ્તુઓ રાખવામાં સંતોષ માનવો.)

(For the above reason) જીવ મનુષ્યગતિ પ્રાપ્ત કરે છે.

2. મનુષ્યગતિની શું વિશેષતા છે?

. મનુષ્યગતિનો જીવ આયુષ્ય પુરું કરીને (મરીને) પોતાના ભાવ અનુસાર ચારેય (4) ગતિમાં જન્મ લઈ શકે છે.

. ફક્ત મનુષ્યગતિનો જીવ જ મોક્ષ પામી શકે છે, બીજી કોઈ ગતિમાંથી સિદ્ધ થવાતું નથી.

. જે સમ્યક્ષ્ટિ મનુષ્ય છે, તેમને નિરંતર પોતાના આત્માની નિર્મલ શ્રદ્ધા હોવાના કારણે સુખી છે.

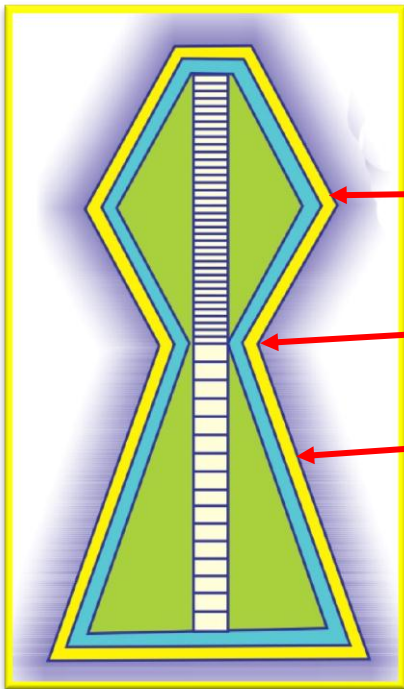
卐 卐 卐

B. દેવગતિ

1.જ્યારે મનુષ્યગતિ કે તિર્યચગતિનો જીવ મરીને (આયુ પૂર્ણ કરીને) દેવઆયુ, દેવગતિ આદિના ઉદયથી, જન્મ લે છે, ત્યારે તેને દેવ કહેવાય છે.

2.દેવગતિના જીવો ત્રણે લોકમાં રહે છે.

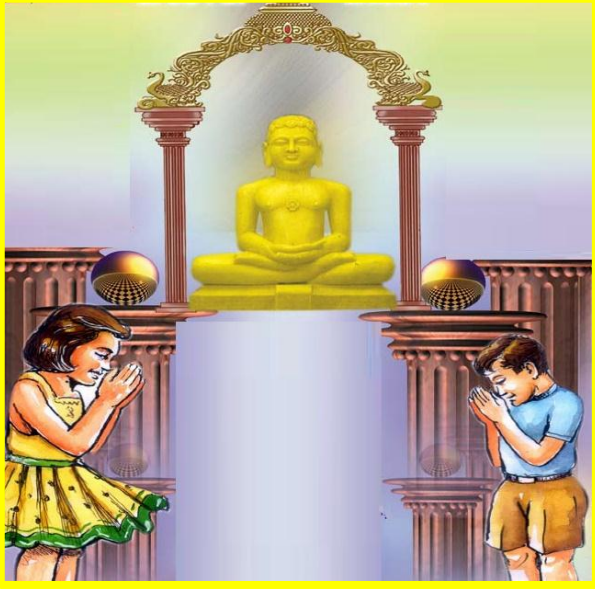
ઉર્ધ્વલોક

મધ્યલોક

અધોલોક

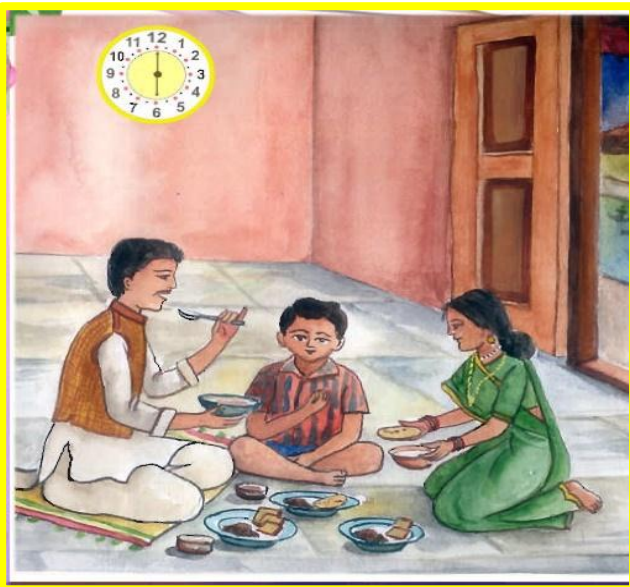
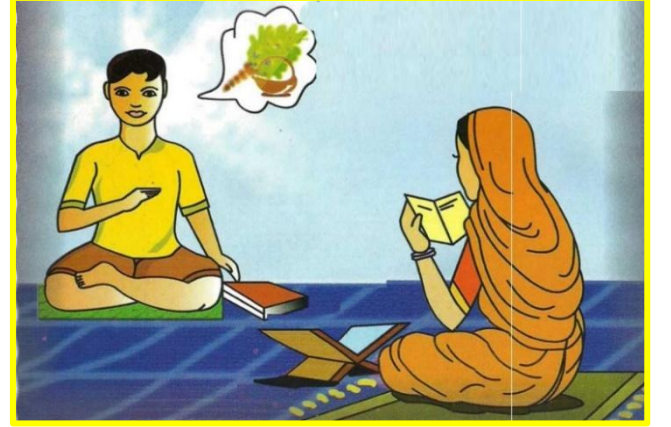
દેવગતિ પ્રાપ્ત થવાના કારણો ---

- સંયમ પાળવાવાળો જીવ , શુભભાવ કરવાવાળો જીવ,
- વ્રત, તપશ્ચર્યા, રાત્રિભોજન ત્યાગ વગેરે કરવાવાળો જીવ.

મંદિર જવું.

શાસ્ત્રવાંચન.

રાત્રિભોજનનો ત્યાગ

❖ મંદકષાયના ફળમાં જીવ દેવગતિમાં જન્મ લે છે.

❖ વિશેષતા (Important Points)

દેવો ચાર પ્રકારના હોય છે.

1.વૈમાનિક દેવ - તેઓ ઉર્ધ્વલોકમાં રહે છે.વિમાનોમાં રહે છે.

2.ભવનવાસી દેવ - તેઓ અધોલોકમાં રહે છે.

ભવનોમાં રહે છે.

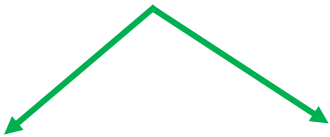
૩. વ્યંતર દેવ - તેઓ મધ્યલોક અને અધોલોકમાં રહે છે. ભૂત, રાક્ષસ વગેરે.

૪. જ્યોતિષ દેવ - તેઓ મધ્યલોકમાં રહે છે. સૂર્ય, ચંદ્ર, તારા વગેરે.

- દેવગતિમાં પણ જીવ પોતાના આત્માને જાણી સમ્યગ્દર્શન પ્રાપ્ત કરી શકે છે.

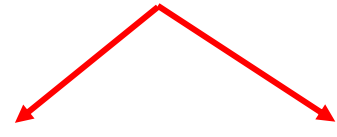
દેવગતિમાંથી જીવ જઈ શકે

મનુષ્ય

તિર્યંચ

દેવગતિમાંથી જીવ **ન** જઈ શકે

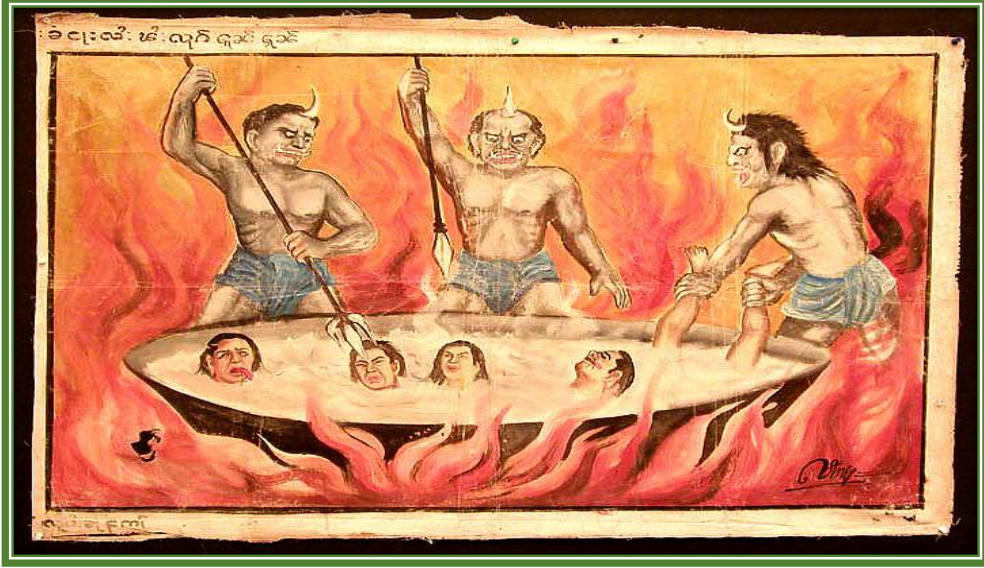
નરક

દેવ

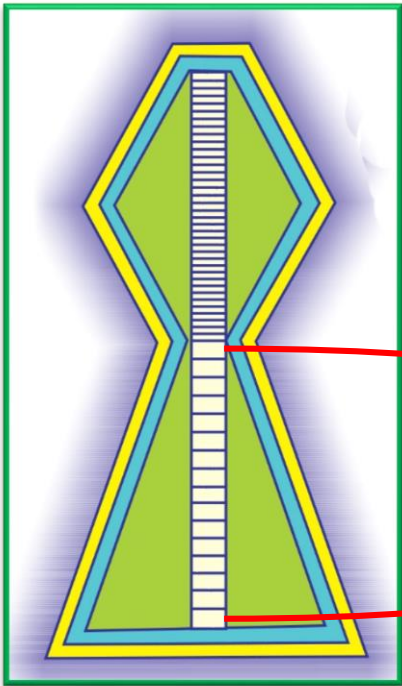
卐 卐 卐 卐 卐

C. નરક ગતિ

1. જ્યારે કોઈ જીવ મનુષ્ય ગતિ કે તિર્યચગતિમાંથી મરીને નરકઆયુ, નરકગતિ આદિના ઉદયથી જન્મ લે છે ત્યારે તેને નારકી કહેવાય છે.

2. ત્રણ લોકમાં નીચે અધોલોક છે. ત્યાં 7 પૃથ્વીઓ છે. ત્યાં અસંખ્યાત નારકી રહે છે.

અધોલોક.

(1) જીવ નરકગતિ કેમ પ્રાપ્ત કરે છે?

- બહુ આરંભ (તીવ્ર કષાય, તીવ્ર પાપ)
- બહુ પરિગ્રહ (પરિગ્રહમાં તીવ્ર મમત્વપણું)

IMP POINTS.

(1) નરકની અમુક પૃથ્વીઓમાં વધારે ગરમી છે અને અમુક પૃથ્વીઓમાં વધારે ઠંડી છે.

(2) ત્યાંના જીવોની ભૂખ અને તરસ મટતી જ નથી.

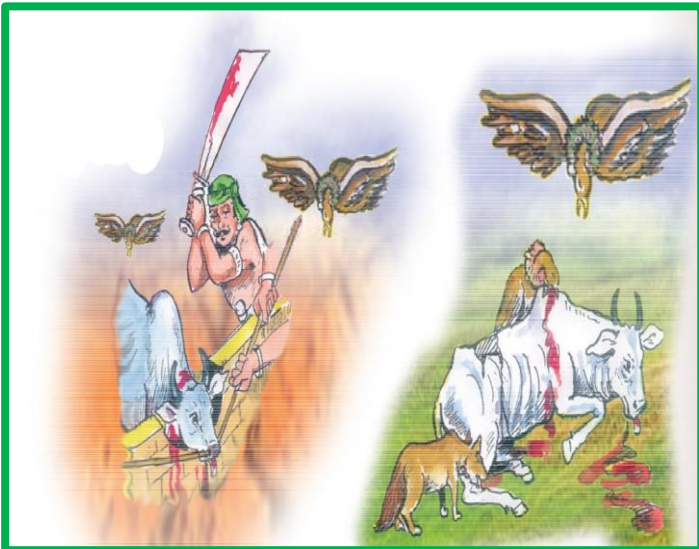
(3) ત્યાંના જીવો તીવ્ર કષાયી હોય છે. તે કારણે તે બધા એકબીજા સાથે લડતા ઝઘડતા હોય છે.

(4) તીવ્ર પાપભાવના ફળમાં નરકગતિમાં જીવ જન્મ લે છે.

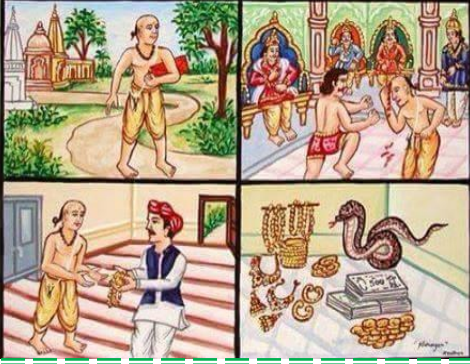
(5) નરકગતિમાં જન્મ લીધા પછી પણ જીવો સમ્યગ્દર્શન પ્રાપ્ત કરી શકે છે.

(6) નારકીનો જીવ ફરી ફરી સંયોગોમાં કષાયભાવ કરી પાપ કરે છે અને અનંત દુઃખ ભોગવે છે.

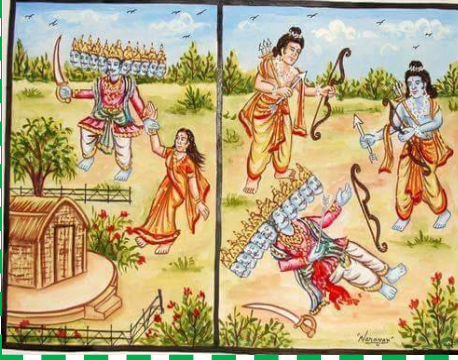

तीव्र पापभावना परिणाम

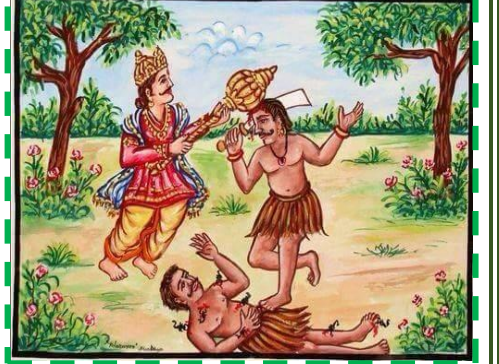
चोरी करना

पर-स्त्री सेवन करना

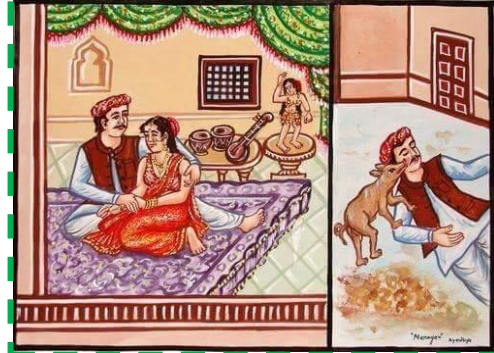
मांस खाना

जुआ खेलना

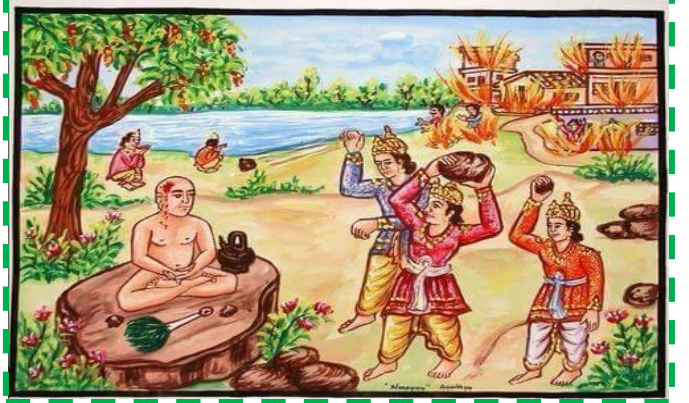
वेश्या गमन करना

शिकार करना

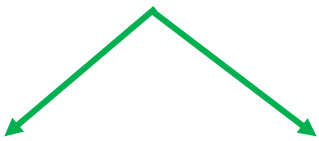
मदिरापान करना

- નારકી મરીને પાછો તુરત બીજા ભવમાં નારકી થતો નથી.
- નારકી દેવગતિમાં પણ જતો નથી.
- નરકગતિમાંથી નીકળીને જીવ મનુષ્યગતિ કે તિર્યચગતિમાં જ જન્મ લે.

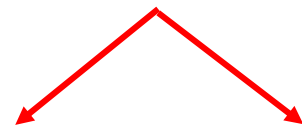
નરકમાંથી જીવ જઈ શકે.

મનુષ્ય

તિર્યચ

નરકમાંથી જીવ ન જઈ શકે.

નરક

દેવ

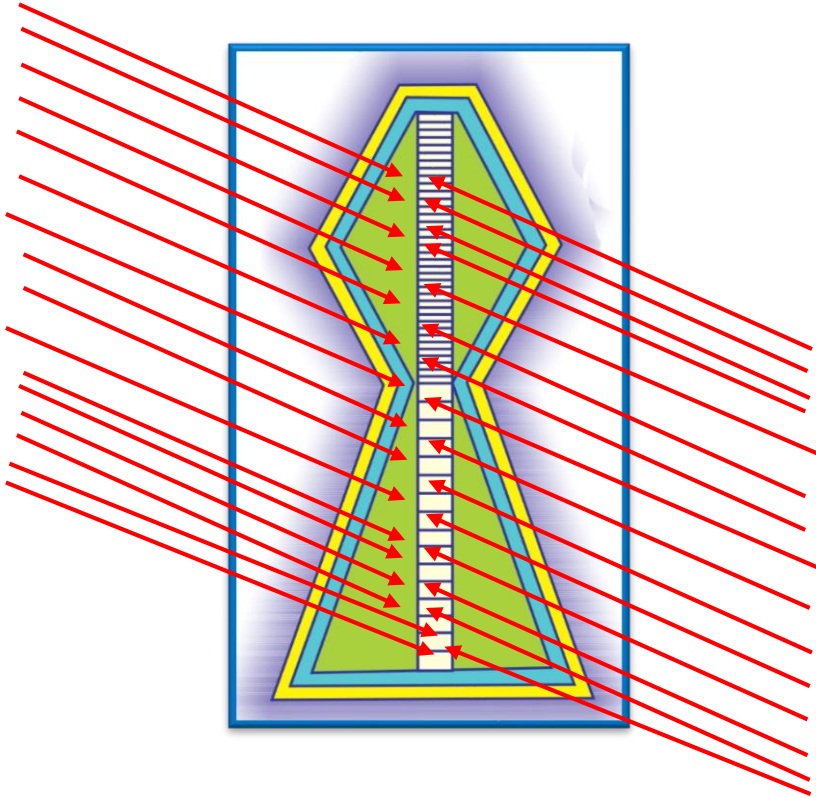
卐 卐 卐 卐 卐

D.તિર્યચગતિ

- જ્યારે જીવ ક્યાંકથી મરીને, તિર્યચ-આયુ, તિર્યચગતિ આદિના ઉદયથી જન્મ લે છે ત્યારે તેને તિર્યચ કહેવાય છે.

- તિર્યચના જીવો ત્રણે લોક (ઉર્ધ્વ, મધ્ય અને અધોલોક)માં ફેલાયેલા છે.

તિર્યચ

સ્થાવર કાય “કાય” = શરીર (Body)

(એકેન્દ્રિય)

- પૃથ્વીકાય
- જલકાય
- અગ્નિકાય
- વાયુકાય
- વનસ્પતિકાય

સાધારણ વનસ્પતિ.(નિગોદ)

એક શરીરમાં અનંતા જીવો રહે છે.

Ex. Onion, Potato etc.

સાધારણ વનસ્પતિની એક કટકીમાં

અસંખ્યાત શરીર હોય છે

અને એક એક શરીરમાં અનંત જીવ રહે છે.

પ્રત્યેક વનસ્પતિ.

એક શરીરમાં એક જીવ રહે છે

Ex. vegetable like Dudhi, Kakadi etc

ત્રસકાય

(૨ ઇન્દ્રીયઆદિ)

બે ઇન્દ્રિય

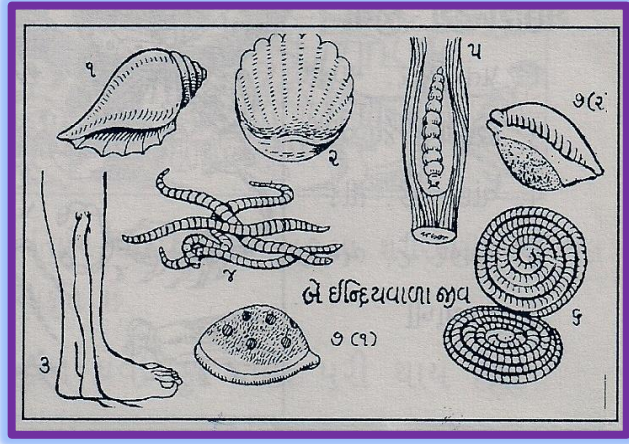
ત્રણ ઇન્દ્રિય

ચાર ઇન્દ્રિય

પાંચ ઇન્દ્રિય

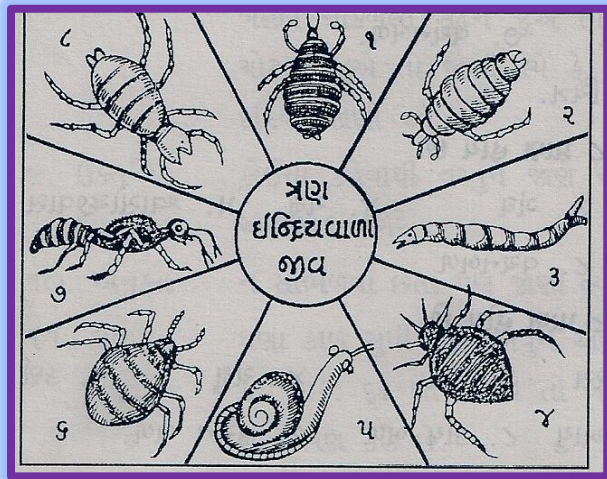
સંજ્ઞી (મન વાળા)

અસંજ્ઞી (મન વગરના)

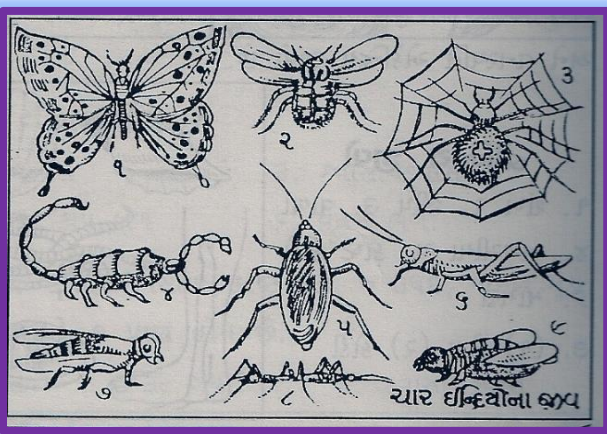
બે ઈન્દ્રિય

1. શંખ	5. કાષ્ટ કીડો
2. છીપ	6. મામણ
3. વાળા	7. (1) કોડા
4. અળસીયા	(2) કોડી

ત્રણ ઈન્દ્રિય

1. માકડ	5. ગોકળ ગાય
2. ધોળી જુ	6. કાળી જુ
3. ઈયળ	7. મકોડા, કીડી
4. ગીંગોડા	8. ઉધઈ

ચાર ઈન્દ્રિય

1. પતંગીયુ	5. વાંદો
2. માખી	6. તીડ
3. કરોળીયો	7. મચ્છર
4. વીંછી	8. ભમરો
	9. મધમાખી

A. તિર્યચગતિના જીવ અનંત દુઃખ ભોગવે છે, તેઓ દુઃખી છે.

B. તિર્યચ ગતિ પ્રાપ્ત થવાનાં કારણો.

-માયાચારી કરવી.

- કોઈને ફસાવવો.

-કોઈને ડરાવવો.

-કોઈના કામમાં આડા આવવું.

જઈ શકે.

જઈ શકે.

જઈ શકે..

જઈ શકે.

-તિર્યચગતિના જીવો પણ પોતાના પુરુષાર્થના બળ વડે સમ્યગ્દર્શન પ્રાપ્ત કરી શકે છે.

Summary (IMP Points):-

૧. જીવ કોઈપણ ગતિમાં સમ્યગ્દર્શન પ્રાપ્ત કરી શકે છે. પણ મોક્ષ તો મનુષ્યગતિથી જ જઈ શકે છે.
૨. અન્ય ત્રણ ગતિ કરતા તિર્યચગતિના જીવોની સંખ્યા સર્વથી વધારે છે.
૩. તિર્યચગતિના જીવો સૌથી વધારે દુઃખી છે.
૪. જીવ સર્વથી વધારે સમય તિર્યચગતિમાં કાઢે છે.
૫. જીવને હિંસા આદિ તીવ્ર કષાયના મહાપાપના પરિણામથી નરકગતિ મળે છે.
૬. જીવને મંદકષાય અને તીવ્ર શુભભાવરૂપ પુણ્યના ફળમાં દેવગતિ મળે છે.
૭. આ ચારેય ગતિને “સંસાર” પણ કહેવામાં આવે છે. આ ચારેય ગતિ દુઃખરૂપ છે.
૮. ગતિ તો જીવે કરેલા અપરાધનું ફળ છે. જ્યારે જીવ તેમાં જન્મે છે ત્યારે તે ગતિવાળો કહેવાય છે.
૯. જીવ પોતાના જ્ઞાનાનંદ સ્વભાવી આત્માના આશ્રયથી (Support) જ વીતરાગતા પ્રગટ કરી શકે છે અને અનંતકાળ (Forever) સુખ, શાંતિ અને આનંદમય દશાને ભોગવે છે. (Feel કરે છે), ભોગવી શકે છે.

Most imp note :-

ખરેખર (in reality), જીવ કોઈ ગતિવાળો નથી. જીવ તો ચાર ગતિથી જુદો જ્ઞાનાનંદ સ્વભાવવાળો ભગવાન આત્મા છે.

Q 1. ચારેય ગતિ (સંસાર)નું સ્વરૂપ જાણીને આપણે એનાથી કેવી રીતે છૂટવું?

A. 1. આપણે અનંતવાર આ ચારેય ગતિમાં જન્મ લીધો છે, છતાં એક સમય પણ આપણા સાચા સ્વરૂપને ઓળખ્યું નથી. માટે, અતિ દુર્લભતાથી મળેલા આ મનુષ્યભવમાં.....

- પોતાનું સ્વરૂપ સમજી,
- પ્રબળ પુરુષાર્થ કરી,
- સમ્યગ્દર્શન પ્રાપ્ત કરવું જોઈએ.

સંસાર = દુઃખ

સ્વાધ્યાય , આત્મચિંતન, આત્મનિર્ણય

=

સુખ પ્રાપ્તિનો ઉપાય

卐 卐 卐

જય જિનેન્દ્ર

આ પુસ્તક જીનવાણીનો ભાગ હોવાથી કૃપા કરીને ભક્તિભાવ તથા
વિનયપુર્વક સાચવીને વાપરવું.